

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลตอบแทนของบริษัทไฮโลข้าวโพดของไทย

ในการดำเนินงานของธุรกิจโดยทั่ว ๆ ไปนั้น ถ้าไรเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถของธุรกิจว่าจะสามารถดำเนินงานต่อไปได้หรือไม่ ฉะนั้นการแสดงผลการดำเนินงานโดยให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์และทันต่อเหตุการณ์จะช่วยให้ฝ่ายบริหารสามารถนำข้อมูลนั้นไปช่วยในการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกิจการต่อไป

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงรายได้จากการดำเนินงาน การเปรียบเทียบรายได้และต้นทุนการดำเนินงานในรูปการรายงานผลการดำเนินงานโดยวิธีต้นทุนผันแปร การวิเคราะห์จุดเสมอตัว ตลอดจนการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทน

การจำแนกรายได้จากกิจการดำเนินงานของบริษัทไฮโลข้าวโพด

รายได้จากการดำเนินงานของบริษัทไฮโลข้าวโพด แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

1. รายได้จากการบริการ หมายถึง รายได้จากกิจการให้บริการในการปรับปรุงคุณภาพและการเก็บรักษาตลอดจนการส่งออกของข้าวโพด รายได้จากการบริการนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. รายได้จากค่าปรับปรุงคุณภาพ คือ ค่าบริการทั่วไปในกิจการส่งข้าวโพดออก ได้แก่ การรับ ชั่งน้ำหนัก ผ่านขบวนรถรอบแห้ง เพื่อให้ได้ความชื้นในระดับมาตรฐาน การดำเนินการส่งออก การส่งมอบสินค้าลง เรือที่มาเทียบท่า อัตราค่าบริการให้ถือตามวันที่รับข้าวโพดเข้าไซโล ดูตัวอย่างอัตราค่าบริการในภาคผนวก ก

ข. รายได้จากการเก็บรักษา คือ รายได้จาก การเก็บรักษาสินค้าจนกว่าจะทำการส่งสินค้าออกจากไซโล อัตราค่าเก็บรักษาจะคิดตามระยะเวลาที่เก็บสินค้าไว้ในไซโล ดูตัวอย่างอัตราค่าเก็บรักษาในภาคผนวก ก

2. รายได้อื่น ๆ หมายถึง รายได้ที่บริษัทไซโลรับนอกเหนือไปจากรายได้จาก การบริการตามปกติ รายได้อื่น ๆ ประกอบด้วย

ก. รายได้จากการขายข้าวโพด บริษัทไซโลขนาดความจุ 50,000 ตันที่ไซโล เป็นกรณีศึกษา นี้ มีรายได้จากการขายข้าวโพดโดยการโอนขายให้แก่ผู้ส่งออกที่ใช้บริการของ บริษัท เพื่อรักษาโควตาในการส่งออกไว้หรือจากสาเหตุอื่น แต่ไม่ได้เป็นนโยบายหลักของกิจการ

ในกรณีบริษัทไซโลขนาดความจุ 30,000 ตัน ท่าหน้าที่เป็นผู้ส่งออกเอง ด้วย จะแยกแผนกไซโลต่างหากและคิดค่าบริการในการอบและเก็บรักษาข้าวโพดจากแผนกขาย ข้าวโพดในอัตราเดียวกับลูกค้าทั่วไป

ข. รายได้จากการจำหน่ายกระสอบและเชือก เป็นรายได้ที่บริษัทไซโลได้รับ จากการให้บริการในการจัดหากระสอบและเชือกที่ใช้ในการส่งออก

ค. ค่าเช่าที่วางสินค้า บริษัทไซโลส่วนใหญ่จะสร้างโกดังไว้สำหรับเก็บข้าวโพด ในกรณีที่ตั้งไซโลเต็ม ดังนั้นจึงมีโกดังสำหรับให้บุคคลภายนอกเช่าวางสินค้าในช่วงหมดฤดูการค้า ข้าวโพด

ง. ค่าบริการท่าเทียบเรือ บริษัทไซโลบางแห่งหารายได้พิเศษจากการให้เช่า ท่าเทียบเรือในการขนถ่ายสินค้า

จ. รายได้เบ็ดเตล็ด คือ รายได้ที่ไม่ได้เกิดจากการดำเนินงานธุรกิจไซโล เช่น เงินปันผลรับ ถ้าไรจากการขายทรัพย์สิน เป็นต้น

สำหรับรายได้จากการดำเนินงานของบริษัทไซโลข้าวโพด ขนาดความจุ 50,000 ตัน และ 30,000 ตัน ระหว่างปี พ.ศ. 2522/23-2524/25 ได้แสดงไว้ในตาราง ที่ 14 และตารางที่ 15 ตามลำดับ

ตารางที่ 14

แสดงการเปรียบเทียบรายได้จากการดำเนินงานของบริษัทไฮโล่ข้าวโพดขนาดความจุ 50,000 ตัน ระหว่างปี พ.ศ. 2522/23-2524/25

ประเภทรายได้	ปี พ.ศ. 2522/23			ปี พ.ศ. 2523/24			ปี พ.ศ. 2524/25		
	จำนวนเงิน (บาท)		%	จำนวนเงิน (บาท)		%	จำนวนเงิน (บาท)		%
รายได้ค่าบริการ									
ค่าปรับปรุงคุณภาพ	59,209,853	41	82.77	44,419,988	-	87.88	48,545,112	68	63.93
ค่าเก็บรักษา	6,387,708	65	8.93	6,127,381	-	12.12	4,540,556	94	5.98
รวมรายได้ค่าบริการ	65,597,562	06	91.70	50,547,369	-	81.24	53,085,669	62	69.91
รายได้อื่น									
ค่าขายข้าวโพด	5,521,869	38	7.72	11,449,166	-	18.40	22,722,783	53	29.92
กำไรจากการขายกระสอบและเชือก	267,335	20	0.37	32,377	50	0.05	12,253	-	0.02
รายได้เบ็ดเตล็ด									
เงินปันผลรับ	87,000	-	0.12	147,000	-	0.24	87,000	-	0.11
กำไรจากการจำหน่ายทรัพย์สิน	-			20,000	-	0.03	30,000	-	0.04
รายได้เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ	64,555	12	0.09	22,142	77	0.04	-		-
รวมรายได้อื่น	5,940,759	70	8.30	11,670,686	27	18.76	22,852,036	53	30.09
รวมรายได้	71,538,321	76	100	62,218,055	27	100	75,937,706	15	100

ตารางที่ 15

แสดงการเปรียบเทียบรายได้จากการดำเนินงานของบริษัทไฮโล่ข้าวโพดขนาดความจุ 30,000 ตัน ระหว่างปี พ.ศ. 2522/23-2524/25

ประเภทรายได้	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี พ.ศ. 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25				
	จำนวนเงิน (บาท)	%	จำนวนเงิน (บาท)	%	จำนวนเงิน (บาท)	%			
รายได้ค่าบริการ									
ค่าปรับปรุงคุณภาพ	11,064,947	74	62.69	11,765,483	60	73.74	12,813,143	88	68.48
ค่าเก็บรักษา	3,331,264	26	18.87	914,011	71	5.73	1,749,965	27	9.35
รวมรายได้ค่าบริการ	14,396,212	-	81.56	12,679,495	31	79.47	14,563,109	15	77.83
รายได้อื่น									
ค่าเช่าที่วางสินค้า	1,430,303	91	8.10	2,043,667	04	12.81	2,744,090	24	14.67
รายได้ค่าบริการท่าเทียบเรือ	1,155,079	77	6.55	736,781	12	4.61	1,071,324	51	5.72
รายได้เบ็ดเตล็ด	669,321	01	3.79	496,271	52	3.11	331,724	16	1.78
รวมรายได้อื่น	3,254,704	69	18.44	3,276,719	68	20.53	4,147,138	91	22.17
รวมรายได้	17,650,916	69	100	15,956,214	99	100	18,710,248	06	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเปรียบเทียบรายได้และต้นทุนการดำเนินงานในลักษณะต้นทุนผันแปร

การตัดทำรายงานทางการเงินเพื่อแสดงผลการดำเนินงานของกิจการ มีวิธีจัดประเภทของรายการได้หลายวิธี ในที่นี้จะใช้วิธีต้นทุนผันแปร (Variable Costing) เพื่อประโยชน์สำหรับการพยากรณ์กำไรและการจัดการภายใน วิธีนี้การจัดรายการที่สำคัญคือการแยกระหว่างต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร สำหรับรายงานผลการดำเนินงานเฉพาะปี 2522/23 การแยกประเภทต้นทุนกึ่งผันแปรออกเป็นต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ใช้วิธีการกะประมาณ เนื่องจากขาดข้อมูลทางสถิติในการปันส่วนค่าใช้จ่ายดังกล่าว

ผลการดำเนินงานของบริษัทไฮโลฮั่วโพตขนาดความจุ 50,000 ตัน และ 30,000 ตัน ระหว่างปี พ.ศ. 2522/23 - 2524/25 ได้แสดงไว้ในตารางที่ 16 และ 17 ตามลำดับ

จากตารางที่ 16 ถ้าพิจารณาผลการดำเนินงานโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนคงที่จะเห็นได้ว่าบริษัทไฮโลฮั่วโพตขนาดความจุ 50,000 ตัน มีส่วนชดเชยต้นทุนคงที่ (กำไรผันแปร) ในปี พ.ศ. 2522/23 - 2524/25 จำนวน 42,037,222.64 บาท หรือร้อยละ 64.08 ของรายได้ค่าบริการ จำนวน 29,519,781.79 บาท หรือร้อยละ 58.40 ของรายได้ค่าบริการและจำนวน 34,606,984.66 บาทหรือร้อยละ 65.19 ของรายได้ค่าบริการ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานรวมทั้งกิจการแล้ว ปรากฏว่าบริษัทฯ มีกำไรสุทธิจำนวน 11,481,672.52 บาทหรือร้อยละ 17.50 ของรายได้ค่าบริการ จำนวน 193,912.77 บาท หรือร้อยละ 0.38 ของรายได้ค่าบริการ และจำนวน 4,443,660.29 บาทหรือร้อยละ 8.37 ของรายได้ค่าบริการตามลำดับ ซึ่งแสดงว่าบริษัทฯ มีอัตรากำไรผันแปรค่อนข้างสูง เป็นที่น่าพอใจ แต่ในปี 2523/2524 และปี 2524/2525 บริษัทฯ มีต้นทุนคงที่และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ สูงกว่าปี 2522/2523 ประกอบกับจำนวนเงินของกำไรผันแปรลดลง จึงทำให้กำไรสุทธิมีแนวโน้มลดลงถึงแม้ว่าอัตรากำไรผันแปรจะใกล้เคียงกัน

จากตารางที่ 17 ถ้าพิจารณาผลการดำเนินงานโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนคงที่จะเห็นได้ว่า บริษัทไฮโลฮั่วโพตขนาดความจุ 30,000 ตัน มีส่วนชดเชยต้นทุนคงที่ (กำไรผันแปร) ในปี พ.ศ. 2522/23 พ.ศ. 2523/24 และ พ.ศ. 2524/25 จำนวน 8,343,956.71 บาทหรือร้อยละ 57.96 ของรายได้ค่าบริการ จำนวน 3,049,906.10 บาทหรือร้อยละ 24.05 ของรายได้ค่าบริการ จำนวน 7,284,521.93 บาทหรือร้อยละ 50.02 ของรายได้ค่าบริการ

ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานรวมทั้งธุรกิจแล้ว ปรากฏว่าบริษัทฯ ขาดทุนสุทธิ 4,133,102.92 บาทหรือร้อยละ 28.71 ของรายได้ค่าบริการ 10,936,735.89 บาทหรือ ร้อยละ 86.26 ของรายได้ค่าบริการและ 18,987,398.69 บาทหรือร้อยละ 130.38 ของ รายได้ค่าบริการตามลำดับ ซึ่งแสดงว่าการดำเนินงานของบริษัทฯ มีกำไรแปรได้ที่จะนำไปชดเชยต้นทุนคงที่ได้เพียงบางส่วนเท่านั้น จึงทำให้บริษัทฯ ประสพแต่ผลขาดทุน ฉะนั้นถ้าบริษัทฯ ไม่สามารถปรับปรุงผลการดำเนินงานให้มีกำไรแปรได้มาชดเชยต้นทุนคงที่ทั้งหมดแล้ว บริษัทฯ อาจจะไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ในระยะยาว

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16

ผลการดำเนินงานของบริษัทไฮโลข้าวโพดขนาดความจุ 50,000 ตัน

ระหว่างปี พ.ศ. 2522/23-2524/25 (แสดงส่วนชดเชยต้นทุนคงที่)

หน่วย : บาท

ประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี พ.ศ. 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25	
รายได้ค่าบริการ						
ค่าปรับปรุงคุณภาพ	59,209,853	41	44,419,988	-	48,545,112	68
ค่าเก็บรักษา	6,387,708	65	6,127,381	-	4,540,556	94
รวมรายได้ค่าบริการ	65,597,562	06	50,547,369	-	53,085,669	62
ค่าใช้จ่ายผันแปร						
ต้นทุนในการให้บริการ						
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	3,639,047	-	6,609,559	50	6,377,648	50
ค่ารถมยา	2,060,683	50	1,024,155	20	188,288	60
ค่าไฟฟ้า	1,748,382	-	2,569,457	34	3,045,001	69
ค่าแรงกรรมกรในการส่งออก	14,058,146	54	6,778,946	51	6,613,050	13
ค่าพิธีการศุลกากรและอื่น ๆ			2,362,341	16	753,576	94
ค่าล่วงเวลา	610,235	50	570,598	20	237,167	75

ตารางที่ 16 (ต่อ)

หน่วย : บาท

ประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี พ.ศ. 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25	
ค่าภาษีการค้า	1,443,844	98	1,112,529	30	1,263,951	35
รวมค่าใช้จ่ายผันแปร	23,560,339	52	21,027,587	21	18,478,684	96
กำไรผันแปร (ส่วนยอดแยกต้นทุนคงที่)	42,037,222	54	29,519,781	79	34,606,984	66
ค่าใช้จ่ายคงที่						
ต้นทุนในการให้บริการ						
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงานโรงงาน	8,437,882	70	8,001,006	45	8,507,023	55
ค่าไฟฟ้า	331,200	-	491,500	87	705,405	80
ค่าเสื่อมราคา	4,821,662	65	4,733,016	05	4,804,864	27
ค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา	1,652,698	95	1,551,727	35	1,422,777	56
ค่าใช้จ่ายโรงงานอื่น ๆ	256,621	03	290,701	07	264,304	42
รวมต้นทุนในการให้บริการคงที่	15,500,065	33	15,067,951	79	15,704,375	60
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร						
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน	3,716,953	15	4,862,647	08	3,520,276	50
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารและอุปกรณ์	1,349,685	26	1,387,339	61	1,182,877	48

ตารางที่ 16 (ต่อ)

หน่วย : บาท

ประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี พ.ศ. 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25	
	ค่าใช้จ่ายในการบริหารอื่น ๆ	2,437,359	56	1,313,894	56	1,393,528
รวมค่าใช้จ่ายในการบริหาร	7,503,997	97	7,563,881	25	6,096,682	60
รวมค่าใช้จ่ายคงที่	23,004,063	30	22,631,833	04	21,801,058	20
กำไรจากการดำเนินงาน	19,033,159	24	6,887,948	75	12,805,926	46
รายได้อื่น						
ค่าขายข้าวโพด	5,521,869	38	11,449,166	-	22,722,783	53
หัก ต้นทุนขายข้าวโพด	(5,521,869)	(38)	(11,551,353)	(74)	(22,995,252)	(79)
กำไร (ขาดทุน) จากการขายข้าวโพด	-		(102,187)	(74)	(272,469)	(26)
กำไรจากการขายกระสอบและเชือก	267,335	20	32,377	50	12,253	-
รายได้เบ็ดเตล็ด	151,555	12	189,142	77	117,000	-
รวมรายได้อื่น	418,890	32	119,332	53	(143,216)	(26)
กำไรก่อนหักค่าใช้จ่ายอื่น	19,452,049	56	7,007,281	28	12,662,710	20

ตารางที่ 16 (ต่อ)

หน่วย : บาท

ประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี พ.ศ. 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25	
ค่าใช้จ่ายอื่น						
ดอกเบี๋ยจ่าย	6,945	96	576,021	41	3,574,517	74
ภาษีที่ถูกประเมินเพิ่ม	-	-	-	-	400,000	-
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	4,883,431	08	64,118	63	1,867,140	12
ค่าชดเชยข้าวโพดขาดสีต็อค	3,080,000	-	6,173,228	47	2,377,392	05
รวมค่าใช้จ่ายอื่น	7,970,377	04	6,813,368	51	8,219,049	91
กำไรสุทธิ	11,481,672	52	193,912	77	4,443,660	29

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17

ผลการดำเนินงานของบริษัทไฮโล่ข้าวโพดขนาดความจุ 30,000 ตัน

ระหว่างปี พ.ศ. 2522/23-2524/25 (แสดงส่วนชดเชยต้นทุนคงที่)

หน่วย : บาท

ประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี พ.ศ. 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25	
รายได้ค่าบริการ						
ค่าปรับปรุงคุณภาพ	11,064,947	74	11,765,483	60	12,813,143	88
ค่าเก็บรักษา	3,331,264	26	914,011	71	1,749,965	27
รวมรายได้ค่าบริการ	14,396,212	-	12,679,495	31	14,563,109	15
ค่าใช้จ่ายผันแปร						
ต้นทุนในการให้บริการ						
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	296,900	-	2,380,004	02	2,178,011	48
ค่ารมยา	462,816	39	387,703	90	28,384	-
ค่าไฟฟ้า	497,304	98	1,154,567	81	1,588,914	37
ค่าแรงกรรมกรในการรับข้าวโพด	2,991,168	25	362,538	56	358,062	82
ค่าแรงกรรมกรในการส่งออก			3,274,565	28	1,652,963	78
ค่าพิธีการศุลกากรและอื่น ๆ	1,332,441	20	1,516,555	39	783,630	52

ตารางที่ 17 (ต่อ)

หน่วย : บาท

ประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25	
ค่าล่วงเวลา	471,624	47	553,654	25	688,620	25
รวมค่าใช้จ่ายผันแปร	6,052,225	29	9,629,589	21	7,278,587	22
กำไรผันแปร (ส่วนลดช่วยเหลือต้นทุนคงที่)	8,343,956	71	3,049,906	10	7,284,521	93
ค่าใช้จ่ายคงที่						
ต้นทุนในการให้บริการ						
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงานโรงงาน	1,898,008	66	2,655,074	08	3,374,926	37
ค่าไฟฟ้า	287,040	-	398,479	16	573,774	63
ค่าเสื่อมราคา	7,090,123	58	7,134,976	46	7,404,948	16
ค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา	316,861	92	714,593	11	1,396,197	89
ค่าใช้จ่ายโรงงานอื่น ๆ	674,860	78	519,092	96	465,250	12
รวมต้นทุนในการให้บริการคงที่	10,266,894	94	11,422,215	77	13,215,097	17
ค่าใช้จ่ายในการบริหาร						
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน	484,246	57	629,644	97	834,175	62
ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารและอุปกรณ์	822,000	61	1,085,220	23	1,084,675	67

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ประเภทรายได้และค่าใช้จ่าย	ปี พ.ศ. 2522/23		ปี พ.ศ. 2523/24		ปี พ.ศ. 2524/25	
ค่าใช้จ่ายในการบริหารอื่น ๆ	553,650	00	854,722	28	1,020,082	34
รวมค่าใช้จ่ายในการบริหาร	1,859,897	18	2,569,587	48	2,938,933	63
รวมค่าใช้จ่ายคงที่	12,126,792	12	13,991,803	25	16,154,030	80
กำไร (ขาดทุน) จากการดำเนินงาน	(3,782,835	41)	(10,941,897	15)	(8,869,508	87)
รายได้อื่น						
ค่าเช่าที่วางสินค้า	1,430,303	91	2,043,667	04	2,744,090	24
รายได้ค่าบริการท่าเทียบเรือ	1,155,079	77	736,781	12	1,071,324	51
รายได้เบ็ดเตล็ด	669,321	01	496,271	52	331,724	16
รวมรายได้อื่น ๆ	3,254,704	69	3,276,719	68	4,147,138	91
กำไร (ขาดทุน) ก่อนหักค่าใช้จ่ายอื่น	(528,130	72)	(7,665,177	47)	(4,722,369	96)
ค่าใช้จ่ายอื่น						
ค่าใช้จ่ายรอดตัดจ่าย	741,136	58	607,722	80	12,187	42
ดอกเบี้ยจ่าย	2,863,835	62	2,663,835	62	2,438,219	18
สินค้าเสื่อมและขาดบัญชี	-		-		11,814,622	13
รวมค่าใช้จ่ายอื่น	3,604,972	20	3,271,558	42	14,265,028	73
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	(4,133,102	92)	(10,936,735	89)	(18,987,398	69)

การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (Break-Even Point Analysis)

การวิเคราะห์เพื่อคำนวณหาจุดคุ้มทุนของการดำเนินงานของธุรกิจ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวางแผนกำไร ผู้บริหาร ผู้ลงทุนหรือผู้ดำเนินงานย่อมต้องการที่จะทราบว่ากิจการจะต้องได้รับรายได้เท่าใดจึงจะคุ้มค่า กับค่าใช้จ่ายที่จ่ายไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดคุ้มทุน คือ

1. ต้นทุนคงที่ ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่เมื่อต้นทุนคงที่เพิ่มขึ้น รายได้ที่จะคุ้มรายจ่าย ณ จุดคุ้มทุนจะต้องเพิ่มขึ้น นั่นคือปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดคุ้มทุนจะต้องเพิ่มขึ้น ต้นทุนคงที่ในที่นี้ประกอบด้วยต้นทุนในการให้บริการคงที่และค่าใช้จ่ายในการบริหาร สำหรับค่าใช้จ่ายอื่นจะไม่นำมาวิเคราะห์
2. อัตรากำไรผันแปร ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่เมื่ออัตรากำไรผันแปรลดลง รายได้ที่จะคุ้มรายจ่าย ณ จุดคุ้มทุนจะต้องเพิ่มขึ้น และปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดคุ้มทุนจะต้องเพิ่มขึ้นตามไปด้วย
3. อัตราส่วนระหว่างปริมาณข้าวโพดส่งออกแบบเทกองและข้าวโพดส่งออกแบบบรรจุกระสอบ ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่ แต่อัตราส่วนระหว่างข้าวโพดส่งออกแบบเทกองและแบบบรรจุกระสอบเปลี่ยนแปลงไป ถ้าเปลี่ยนจากผลิตภัณฑ์ที่มีอัตรากำไรผันแปรสูงไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีอัตรากำไรผันแปรต่ำ ปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดคุ้มทุนจะต้องเพิ่มขึ้น
4. อัตราค่าบริการ ในขณะที่ปัจจัยอื่น ๆ คงที่เมื่ออัตราค่าบริการโดยเฉลี่ยต่ำลง รายได้ที่จะคุ้มรายจ่าย ณ จุดคุ้มทุนจะต้องเพิ่มขึ้น และปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดคุ้มทุนจะต้องเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

การคำนวณปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดคุ้มทุน ของบริษัทไฮโลขนาดความจุ 50,000 ตัน และ 30,000 ตัน ได้แสดงไว้ในตารางที่ 18 และ 20 ตามลำดับ

ตารางที่ 18

การคำนวณปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเล่มมือของบริษัทไฮโลข้าวโพดขนาดความจุ 50,000 ตัน

	<u>2522/23</u>	<u>2523/24</u>	<u>2524/25</u>	
รายได้ค่าบริการ	65,597,562.06	50,547,369.-	53,085,669.62	บาท
ต้นทุนผันแปรได้	23,560,339.52	21,027,587.21	18,478,684.96	บาท
กำไรผันแปร	42,037,222.54	29,519,781.79	34,606,984.66	บาท
อัตรากำไรผันแปรต่อรายได้	.6408	.5840	.6519	
ต้นทุนคงที่	23,004,063.30	22,631,833.04	21,801,058.20	บาท
<u>ปริมาณข้าวโพดส่งออกแบบบรรจุกระสอบ</u>	<u>313,316</u>	<u>223,223</u>	<u>130,696</u>	
ปริมาณข้าวโพดส่งออกทั้งหมด	613,289	372,435	358,664	
	51.09	59.94	36.44	%
<u>ปริมาณข้าวโพดส่งออกแบบเทกอง</u>	<u>299,973</u>	<u>149,212</u>	<u>227,968</u>	
ปริมาณข้าวโพดส่งออกทั้งหมด	613,289	372,435	358,664	
	48.91	40.06	63.56	%
รายได้ค่าบริการ ณ จุดเล่มมือ = <u>ต้นทุนคงที่</u>	<u>23,004,063.30</u>	<u>22,631,833.04</u>	<u>21,801,058.20</u>	
อัตรากำไรผันแปร	.6408	.5840	.6519	
	35,898,975.19	38,753,138.77	33,442,335.02	บาท
รายได้ค่าบริการเฉลี่ยตันละ	106.96 /	135.72	148.-	บาท
ปริมาณข้าวโพดที่ต้องรับบริการ ณ จุดเล่มมือ	335,630	285,538	225,962	ตัน/ปี
อัตราหมุนของข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเล่มมือ	<u>335,630</u> 50,000	<u>285,538</u> 50,000	<u>225,962</u> 50,000	
	6.7	5.7	4.5	รอบ/ปี

จากตารางที่ 18 ปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเล่มมือตัว ของบริษัทไฮโลข้าวโพด ขนาดความจุ 50,000 ตัน ประจำปี พ.ศ. 2522/23 พ.ศ. 2523/24 และ พ.ศ. 2524/25 เท่ากับ 335,630 ตัน 285,538 ตัน และ 225,962 ตัน ตามลำดับ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ที่แสดงไว้ในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ✓

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลต่อการคำนวณจุดเล่มมือตัว
ของบริษัทไฮโลข้าวโพดขนาดความจุ 50,000 ตัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการคำนวณจุดเล่มมือตัว	ปี พ.ศ. 2522/23	ปี พ.ศ. 2523/24	ปี พ.ศ. 2524/25
1 ต้นทุนคงที่ (บาท)	23,004,063.30	22,631,833.04	21,801,058.20
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	(1.62)	(3.67)
2 อัตราค่าโรตารีแปร (ร้อยละ)	64.08	58.40	65.19
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	(8.86)	11.63
3 อัตราส่วนปริมาณข้าวโพดส่งออก แบบเทกอง : แบบบรรจุกระสอบ	49:51	40:60	64:36
4 อัตราค่าบริการเฉลี่ย (บาท)	106.96	135.72	148
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	26.89	9.05

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยดังกล่าวเนื่องมาจาก

1. การลดลงของต้นทุนคงที่เป็นการลดลงของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงานโรงงานในปี 2523/24 และเป็นการลดลงของค่าใช้จ่ายในการบริหารในปี 2524/25

2. อัตราค่าโรผันแปรลดลงในปี 2523/24 เนื่องมาจากต้นทุนผันแปรสูงขึ้น ได้แก่ ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า สำหรับปี 2524/25 อัตราค่าโรผันแปรสูงขึ้น เพราะกิจการไฮโลไม่ต้องเสียค่ารมยาฆ่าแมลงก่อนการส่งออกและเกิดจากการปรับอัตราค่าบริการให้สูงขึ้นชดเชยกับต้นทุนที่สูงขึ้น

3. ในปี 2522/23 และปี 2523/24 ข้าวโพดส่งออกแบบบรรจุกระสอบมากกว่าแบบเทกอง การส่งออกแบบกระสอบจะมีค่าโรผันแปรน้อยกว่าแบบเทกอง ข้าวโพดที่รับบริการที่จุดเล่มอตัวสูงต้องสูงกว่าปี 2524/25

4. อัตราค่าบริการเฉลี่ยสูงขึ้นเกิดจากการปรับค่าบริการให้สูงขึ้นส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งเกิดจากเก็บรักษาข้าวโพดไว้นานก่อนการส่งออกดังนี้

	<u>ปี พ.ศ. 2522/23</u>	<u>ปี พ.ศ. 2523/24</u>	<u>ปี พ.ศ. 2524/25</u>
อัตราค่าปรับปรุงคุณภาพเฉลี่ย (บาท)	96.54	119.27	135.35
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	23.54	13.48
อัตราค่าเก็บรักษาเฉลี่ย (บาท)	10.42	16.45	12.65
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	57.87	(23.10)

จากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในปี 2523/24 กิจการไฮโลมีอัตราค่าบริการเฉลี่ยสูงขึ้น และลดต้นทุนคงที่ลงได้มากกว่าการลดลงของอัตราค่าโรผันแปร จึงทำให้ปริมาณข้าวโพดที่ต้องรับบริการ ณ จุดเล่มอตัวต่ำลง

สำหรับปี 2524/25 อัตราค่าบริการเฉลี่ยสูงขึ้นในขณะที่สามารถประหยัดต้นทุนผันแปรบางประเภทลง อัตราค่าโรผันแปรจึงสูงขึ้น ประกอบกับต้นทุนคงที่ลดลง เป็นผลทำให้ปริมาณข้าวโพดที่ต้องรับบริการ ณ จุดเล่มอตัวต่ำลง

ตารางที่ 20

การคำนวณปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเชื่อมต่อของบริษัทไฮโดรข้าวโพดขนาดความจุ 30,000 ตัน

	<u>2522/23</u>	<u>2523/24</u>	<u>2524/25</u>	
รายได้ค่าบริการ	14,396,212.-	12,679,495.31	14,563,109.15	บาท
ต้นทุนผันแปร	6,052,255.29	9,629,589.21	7,278,587.22	บาท
กำไรผันแปร	8,343,956.71	3,049,906.10	7,284,521.93	บาท
อัตรากำไรผันแปรต่อรายได้	.5796	.2405	.5002	
ต้นทุนคงที่	12,126,792.12	13,991,803.25	16,154,030.90	บาท
<u>ปริมาณข้าวโพดส่งออกแบบบรรจุกระสอบ</u>	<u>46,400</u>	<u>89,781</u>	<u>39,385</u>	
<u>ปริมาณข้าวโพดส่งออกทั้งหมด</u>	<u>116,000</u>	<u>115,176</u>	<u>115,553</u>	
	40	77.95	34.08	%
<u>ปริมาณข้าวโพดส่งออกแบบเทกอง</u>	<u>69,600</u>	<u>25,395</u>	<u>76,168</u>	
<u>ปริมาณข้าวโพดส่งออกทั้งหมด</u>	<u>116,000</u>	<u>115,176</u>	<u>115,553</u>	
	60	22.05	65.92	%
รายได้ค่าบริการ ณ จุดเชื่อมต่อ = $\frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{อัตรากำไรผันแปร}}$	$\frac{12,126,792.12}{.5796}$	$\frac{13,991,803.25}{.2405}$	$\frac{16,154,030.90}{.5002}$	
	20,922,691.72	58,177,976.09	32,295,143.54	บาท
รายได้ค่าบริการเฉลี่ยตันละ	124.11	110.09	126.03	บาท
ปริมาณข้าวโพดที่ต้องรับบริการ ณ จุดเชื่อมต่อ	168,582	528,459	256,250	ตัน/ปี
อัตราหมุนของข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเชื่อมต่อ	$\frac{168,582}{30,000}$	$\frac{528,459}{30,000}$	$\frac{256,250}{30,000}$	
	6	17.6	8.6	รอบ

จากตารางที่ 20 ปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเล่มมือตัวของบริษัทไฮโลข้าวโพด ขนาดความจุ 30,000 ตัน ประจำปี พ.ศ. 2522/23 พ.ศ. 2523/24 และพ.ศ. 2524/25 เท่ากับ 178,885 ตัน 551,412 ตัน และ 256,443 ตัน ตามลำดับ เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ที่แสดงไว้ในตารางที่ 21

ตารางที่ 21

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่มีผลต่อการคำนวณจุดเล่มมือ
ของบริษัทไฮโลข้าวโพดขนาดความจุ 30,000 ตัน

ปัจจัยที่มีผลต่อการคำนวณจุดเล่มมือ	ปี พ.ศ. 2522/23	ปี พ.ศ. 2523/24	ปี พ.ศ. 2524/25
1 ต้นทุนคงที่ (บาท)	12,126,792.12	13,991,803.25	16,154,030.80
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	15.38	15.45
2 อัตราค่าโรผันแปร (ร้อยละ)	57.96	24.05	50.02
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	(58.51)	107.98
3 อัตราส่วน ปริมาณข้าวโพดส่งออก แบบเทกอง : แบบบรรจุกระสอบ	60:40	22:78	66:34
4 อัตราค่าบริการเฉลี่ย (บาท) *	124.11	110.09	126.03
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	(11.30)	14.48

การเปลี่ยนแปลงของปัจจัยดังกล่าวเนื่องมาจาก

1. การเพิ่มขึ้นของต้นทุนคงที่เป็นการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงานและค่าใช้จ่ายซ่อมแซม

2. อัตราค่าไถ่ผันแปรลดลงอย่างมากในปี 2523/24 เกิดจากต้นทุนผันแปรสูงขึ้นมากขณะที่รายได้เฉลี่ยต่ำลง ต้นทุนที่สูงขึ้นมากได้แก่ ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า และค่าแรงกรรมกร สำหรับปี 2524/25 สามารถประหยัดต้นทุนผันแปรคือ ค่ารмыา ค่าแรงกรรมกร และค่าใช้จ่ายในการส่งออก เนื่องจากมีการส่งออกในแบบเทกองมากกว่าแบบบรรจุกระสอบ

3. การส่งออกในลักษณะบรรจุกระสอบมากในปี 2523/24 มีส่วนทำให้ค่าไถ่ผันแปรต่ำ ในทางตรงข้ามการส่งออกในลักษณะเทกองมากในปี 2524/25 มีส่วนทำให้ค่าไถ่ผันแปรสูงตามไปด้วย

4. อัตราค่าบริการเฉลี่ยลดลงในปี 2523/24 ถึงแม้ว่ากิจการไฮโลจะปรับอัตราค่าบริการต่อต้านให้สูงขึ้น แต่ชาวโหดที่เข้าไฮโลมีการส่งออกเร็วขึ้นไม่ได้เก็บไว้นานเหมือนปี 2522/23 จึงทำให้อัตราค่าบริการเฉลี่ยลดลง ในปี 2524/25 มีการเก็บรักษาข้าวโหดไว้ในไฮโลเฉลี่ยแล้วนานกว่าปี 2523/24 ประกอบกับการเพิ่มอัตราค่าบริการ จึงทำให้อัตราค่าบริการเฉลี่ยสูงขึ้นดังนี้

	<u>ปี 2522/23</u>	<u>ปี 2523/24</u>	<u>ปี 2524/25</u>
อัตราค่าปรับปรุงคุณภาพเฉลี่ย (บาท)	95.39	102.15	110.89
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง			
เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	7.09	8.56
อัตราค่าเก็บรักษาเฉลี่ย (บาท)	28.72	7.94	15.14
อัตราร้อยละที่เปลี่ยนแปลง			
เพิ่มขึ้น (ลดลง)	-	(72.35)	90.68

จากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในปี 2523/24 การเพิ่มขึ้นของต้นทุนคงที่ การมีอัตราค่าบริการเฉลี่ยต่ำลง ประกอบกับการส่งออกในลักษณะบรรจุกระสอบในสัดส่วนที่สูง และการลดลงอย่างมากของอัตราค่าไถ่ผันแปร ทุกปัจจัยมีส่วนทำให้ปริมาณข้าวโหดที่ต้องรับบริการเพื่อให้ถึงจุดเสมอตัวสูงขึ้นมาก

สำหรับปี 2524/25 อัตราค่าบริการเฉลี่ยสูงขึ้นในขณะที่สามารถประหยัดต้นทุนผันแปรบางประเภทลง อัตราค่าไถ่ผันแปรจึงสูงขึ้น ประกอบกับการส่งออกในลักษณะเทกองมีสัดส่วนที่สูงขึ้น มีผลทำให้ปริมาณข้าวโพดที่ต้องรับบริการ เพื่อให้ถึงจุดเสมอตัวต่ำลง

จากการวิเคราะห์จุดเสมอตัวของบริษัทไซโลทั้ง 2 ขนาด มีข้อสังเกตว่าปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเสมอตัวของบริษัทไซโลขนาด 30,000 ตัน กลับมีจำนวนสูงกว่าบริษัทไซโลขนาดความจุ 50,000 ตัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะอัตราค่าบริการเฉลี่ยโดยเฉพาะอัตราค่าปรับปรุงคุณภาพที่เกิดขึ้นจริงของบริษัทไซโลขนาดความจุ 30,000 ตัน ต่ำกว่าอัตราค่าบริการที่ควรจะเป็น เนื่องจากบริษัทไซโลขนาดความจุ 30,000 ตัน คิดอัตราค่าบริการตามวันที่ส่งข้าวโพดออกจากไซโลแทนที่จะเป็นอัตรา ณ วันที่รับข้าวโพดเข้าไซโล ซึ่งทำให้บริษัทฯ ได้รับค่าบริการที่ต่ำกว่ากิจการอื่น ในกรณีที่ผู้ใช้บริการนำข้าวโพดเข้าไซโลในช่วงต้นฤดูซึ่งมีอัตราค่าบริการสูง แต่ส่งข้าวโพดออกในช่วงปลายฤดูซึ่งมีอัตราค่าบริการที่ต่ำกว่า

การวิเคราะห์จุดเสมอตัว จากข้อมูลในอดีตจะชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นตลอดจนแนวทางในการแก้ไข สำหรับกิจการไซโลในระหว่างปี 2522/23-2524/25 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับต้นทุนการดำเนินงานที่สูงขึ้น และแก้ไขโดยการเพิ่มอัตราค่าบริการตลอดจนลดภาระค่าใช้จ่ายในการมยมาก่อนการส่งออก จนทำให้ปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเสมอตัวในปี 2524/25 ต่ำลง แต่อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์จุดเสมอตัวจะให้ประโยชน์มากขึ้น ถ้าได้ทราบว่าจุดเสมอตัวของปีต่อ ๆ ไปจะเป็นเท่าใด เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจการไซโลซึ่งเปลี่ยนแปลงอัตราค่าบริการใหม่ทุกปี ฉะนั้นจะใช้อัตราค่าบริการใหม่มาประมาณการปริมาณข้าวโพดที่ต้องรับบริการ ณ จุดเสมอตัวของไซโลทั้งสองขนาด

เนื่องจากอัตราค่าบริการและต้นทุนผันแปรต่อตันจะมีอยู่ 4 อัตรา ซึ่งแบ่งตามฤดูกาลที่รับข้าวโพดเข้าไซโล และแบ่งตามลักษณะของการส่งออก ฉะนั้นในการคำนวณอัตราค่าบริการเฉลี่ยและต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อตันจึงต้องมีข้อสมมุติดังนี้

1. ปริมาณข้าวโพดที่รับเข้าไซโลในช่วงต้นฤดู (ก.ค.-พ.ย.) เท่ากับ 70 เปอร์เซ็นต์ของปริมาณข้าวโพดที่รับเข้าตลอดทั้งปี ข้าวโพดที่รับเข้าไซโลในช่วงปลายฤดู (ธ.ค.-มิย. ของปีถัดไป) เท่ากับ 30 เปอร์เซ็นต์

2. ปริมาณการส่งออกในลักษณะเทกองและบรรจุกระสอบมีอัตราส่วน 50:50

ข้อสมมุติดังกล่าวได้มาจากการหาอัตราส่วนเฉลี่ยของปริมาณข้าวโพดที่รับเข้าและส่งออกในระหว่างปี 2522/23-2524/25

รายได้ค่าบริการเฉลี่ยต่อตัน จะได้จากอัตราค่าบริการที่บริษัทไฮโลร่วมกันกำหนดขึ้น สำหรับฤดูกาลข้าวโพดในปีถัดไป (ปี 2525/26) เมื่อคำนวณภายใต้ข้อสมมุติดังกล่าวข้างต้น จะได้รายได้ค่าบริการเฉลี่ยดังนี้

หน่วย: บาท

		ข้าวโพดเทกอง			ข้าวโพดบรรจุกระสอบ		
กรกฎาคม-พฤศจิกายน	ตันละ	140	70%	98	165	70%	115
ธันวาคม-มิถุนายน	ตันละ	100	30%	<u>30</u>	125	30%	<u>37</u>
				<u>128</u>			<u>152</u>

อัตราค่าบริการปรับปรุงคุณภาพเฉลี่ยตันละ = 50% ของ 128 + 50% ของ 152

= 140 บาท

ค่าเก็บรักษาเฉลี่ยตันละ = 15 บาท

รายได้ค่าบริการเฉลี่ยตันละ = 155 บาท

ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อตัน ต้นทุนผันแปรต่อตันจะเปลี่ยนแปลงไปตามระดับราคาของสินค้าและบริการเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากต้นทุนผันแปรต่อตันของบริษัทไฮโลที่เลือกเป็นกรณีศึกษา ในปี 2524/25 สูงขึ้นจากปี 2523/24 โดยเฉลี่ยร้อยละ 12.5 ซึ่งใกล้เคียงกับอัตราการเพิ่มขึ้นของดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไปของประเทศคือในปี 2524 เพิ่มขึ้นจากปี 2523 ร้อยละ 12.7 ฉะนั้นการประมาณต้นทุนผันแปรต่อตันอาจจะประมาณได้จากต้นทุนผันแปรต่อตันของงวดก่อนปรับปรุงด้วยอัตราการเพิ่มขึ้นของดัชนีราคาผู้บริโภค ที่ได้จากการประมาณของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ตัวอย่าง การประมาณต้นทุนผันแปรต่อตันของปีถัดไป (ปี 2525/26) จะได้จากต้นทุนผันแปรต่อตันของปี 2524/25 ปรับปรุงด้วยอัตราการเพิ่มขึ้นของดัชนีราคาผู้บริโภค ปี 2525 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 5 ฉะนั้นการคำนวณต้นทุนผันแปรต่อตันของปีต่อไปจะเป็นดังนี้

หน่วย: บาท

		ขนาดความจุ			
		50,000 ตัน		30,000 ตัน	
		ต้นทุนเดิม	ต้นทุนใหม่	ต้นทุนเดิม	ต้นทุนใหม่
<u>ข้าวโพดเทกอง</u>					
กรกฎาคม-พฤศจิกายน	ตันละ	51.54	55	64.70	68
ธันวาคม-มิถุนายน	ตันละ	26.70	28	35.84	38
<u>ข้าวโพดบรรจุกระสอบ</u>					
กรกฎาคม-พฤศจิกายน	ตันละ	81.46	86	94.92	100
ธันวาคม-มิถุนายน	ตันละ	56.62	60	66.06	70

เมื่อได้ต้นทุนผันแปรต่อตันของปีถัดไปแล้วจะต้องคำนวณหาต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อตัน ซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราส่วนระหว่างข้าวโพดส่งออกแบบเทกองและแบบบรรจุกระสอบ ฉะนั้นถ้าอัตราส่วน of ข้าวโพดที่รับบริการเป็นไปตามข้อสมมุติดังกล่าวข้างต้น ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อตันจะเป็นดังนี้

ขนาดความจุ 50,000 ตัน หน่วย: บาท

		ข้าวโพดเทกอง			ข้าวโพดบรรจุกระสอบ		
กรกฎาคม-พฤศจิกายน	ตันละ	55	70%	38.5	86	70%	60.2
ธันวาคม-มิถุนายน	ตันละ	28	30%	<u>8.4</u>	60	30%	<u>18</u>
		<u>46.9</u>			<u>78.2</u>		

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยตันละ} &= 50\% \text{ ของ } 46.9 + 50\% \text{ ของ } 78.2 \\ &= 62.55 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ขนาดความจุ 30,000 ตัน

หน่วย : บาท

	ข้าวโพดเทกอง			ข้าวโพดบรรจุกระสอบ		
กรกฎาคม-พฤศจิกายน ตันละ	68	70%	47.6	100	70%	70
ธันวาคม-มิถุนายน ตันละ	38	30%	11.4	70	30%	21
			59			91

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยตันละ} &= 50\% \text{ ของ } 59 + 50\% \text{ ของ } 91 \\ &= 75 \text{ บาท} \end{aligned}$$

ต้นทุนคงที่ โดยปกติแล้ว ต้นทุนคงที่จะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ในช่วงระยะเวลาที่ปริมาณงานใกล้เคียงกัน แต่เนื่องจากบริษัทไฮโลที่เลือกเป็นกรณีศึกษา มีแนวโน้มว่าปริมาณข้าวโพดที่รับบริการจะลดลงค่อนข้างมาก ต้นทุนคงที่ซึ่งมีแนวโน้มที่จะลดลงตามไปด้วย ดังนั้น แม้ว่าระดับราคาสินค้าและบริการจะสูงขึ้น แต่ต้นทุนคงที่กลับมีแนวโน้มที่จะลดลงในอนาคตอันใกล้ ซึ่งไม่ทราบแน่นอนว่าจะลดลงเป็นจำนวนเท่าใด จึงยังคงใช้ต้นทุนคงที่จำนวนเท่า เดิมแทนที่จะปรับให้สูงขึ้น เช่นเดียวกับต้นทุนผันแปร

ดังนั้นปริมาณข้าวโพดที่จะต้องรับบริการ ณ จุดเสี้ยว คำนวณได้ดังนี้

	ขนาดความจุ	
	50,000	30,000 ตัน
รายได้ค่าบริการเฉลี่ยต่อตัน	155	155 บาท
ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อตัน	62.55	75 บาท
กำไรแปรได้เฉลี่ยต่อตัน	92.45	80 บาท
ต้นทุนคงที่	22,000,000	16,000,000 บาท
ปริมาณข้าวโพดที่รับบริการ ณ จุดเสี้ยว	<u>22,000,000</u>	<u>16,000,000</u>
	92.45	80
	237,966	200,000 ตัน/ปี

การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทน

การวิเคราะห์ผลตอบแทนในปีที่ผ่านมาจะช่วยให้ฝ่ายจัดการมองเห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจว่าเป็นอย่างไร บรรลุเป้าหมายในการจัดการตามที่ต้องการหรือไม่ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงานในปีต่อ ๆ ไป

การวิเคราะห์ผลตอบแทนสามารถทำได้หลายวิธีแต่สำหรับบริษัทไฮโลข้าวโพดที่ทำการศึกษา นี้ จะใช้ 2 วิธี คือ

1. การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากรายได้
2. การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน

สำหรับบริษัทไฮโลข้าวโพดที่ดำเนินงานในลักษณะคลังสินค้าสำราญจะมีอยู่ 5 บริษัท บริษัทที่เลือกเป็นกรณีศึกษา 2 บริษัทมีการดำเนินงานให้บริการไฮโลข้าวโพดแต่เพียงอย่างเดียว ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนจึงแสดงให้เห็นถึงผลการดำเนินงานในการให้บริการไฮโลข้าวโพดอย่างแท้จริง ส่วนบริษัทไฮโลอีก 3 แห่ง คือบริษัท แผลมทองสหการ จำกัด บริษัท ยูโนเด็คไฮโลแอนด์เซอร์วิส จำกัด บริษัท ไทยไฮโลอุตสาหกรรม จำกัด มีธุรกิจอื่นร่วมกับการให้บริการไฮโลข้าวโพดตั้งได้กล่าวแล้วในบทที่ 1 ฉะนั้นการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากกำไรสุทธิของกิจการจากงบการเงินที่เปิดเผยได้ของบริษัทเหล่านี้ จะถูกกระทบด้วย กิจการอื่นที่ไม่เกี่ยวกับการบริการไฮโลข้าวโพด โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริษัทยูโนเด็คไฮโลแอนด์เซอร์วิส จำกัด และบริษัท ไทยไฮโลอุตสาหกรรม ปิดงบการเงินตามปีปฏิทิน ในขณะที่ฤดูกาลค้าข้าวโพดเริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคมถึงเดือนมิถุนายน ของปีถัดไป ทำให้การเปรียบเทียบอัตราผลตอบแทนของบริษัททั้งสอง กับบริษัทอื่นที่ปิดงบการเงินตามฤดูกาลค้าข้าวโพดแตกต่างกันด้วยสถานการณ์การค้าข้าวโพดในแต่ละปี

อัตราผลตอบแทนจากรายได้

เป็นอัตราส่วนที่ใช้วิเคราะห์สัมรรถภาพในการหากำไร เป็นการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทั้งหมดของธุรกิจ¹ สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากรายได้} = \frac{\text{กำไร}}{\text{รายได้}}$$

¹ สัจวงร ปัญญาติลล, การเงินธุรกิจ (โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524),

ตารางที่ 22

การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากรายได้

อัตราผลตอบแทนจากรายได้ (%)	บริษัทไฮโลขนาดความจุ 50,000 ตัน			บริษัทไฮโลขนาดความจุ 30,000 ตัน		
	2522/23	2523/24	2524/25	2522/23	2523/24	2524/25
1. <u>กำไรผันแปร</u> รายได้จากการบริการ	<u>42,037,222.54</u> 65,597,562.06	<u>29,519,781.79</u> 50,547,369.-	<u>34,606,984.66</u> 53,085,669.62	<u>8,343,956.71</u> 14,396,212.-	<u>3,049,906.10</u> 12,679,495.31	<u>7,284,521.93</u> 14,563,109.15
	64.08	58.40	65.19	57.96	24.05	50.02
2. <u>กำไรจากการดำเนินงาน</u> รายได้จากการบริการ	<u>19,033,159.24</u> 65,597,562.06	<u>6,887,948.75</u> 50,547,369.-	<u>12,805,926.46</u> 53,085,669.62	<u>(3,782,835.41)</u> 14,396,212.-	<u>(10,941,897.15)</u> 12,679,495.31	<u>(8,869,508.87)</u> 14,563,109.15
	29.02	13.63	24.12	(26.28)	(86.30)	(60.90)
3. <u>กำไรสุทธิก่อนภาษี</u> รายได้จากการบริการ	<u>16,365,103.60</u> 65,597,562.06	<u>258,031.40</u> 50,547,369.-	<u>6,710,800.41</u> 53,085,669.62	<u>(4,133,102.92)</u> 14,396,212.-	<u>(10,936,735.89)</u> 12,679,495.31	<u>(18,987,398.69)</u> 14,563,109.15
	24.95	0.51	12.64	(28.71)	(86.26)	(130.38)

ที่มา: ตารางที่ 16 และ 17

การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากรายได้โดยใช้แต่เพียงกำไรสุทธิจะไม่ให้ความหมายที่ตีพอในการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจ เนื่องจากมีรายได้และค่าใช้จ่ายอื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโดยตรงมากระทบต่อกำไรสุทธิ ในที่นี้จึงทำการวิเคราะห์กำไรของธุรกิจออกเป็น 3 กรณี คือ

1. กำไรผันแปร หมายถึง รายได้ค่าบริการหักด้วยต้นทุนผันแปรในการให้บริการ
2. กำไรจากการดำเนินงาน หมายถึง รายได้ค่าบริการหักด้วยต้นทุนในการให้บริการ

และค่าใช้จ่ายในการบริหารของธุรกิจไฮโล

3. กำไรสุทธิ หมายถึง กำไรสุทธีก่อนหักภาษีเงินได้

รายได้ หมายถึง รายได้ค่าบริการปรับปรุงคุณภาพและเก็บรักษาข้าวโพด

การคำนวณผลตอบแทนจากรายได้แสดงไว้ในตารางที่ 22

อัตราผลตอบแทนจากรายได้ของบริษัทไฮโลข้าวโพดขนาดความจุ 50,000 ตัน

กรณีที่ 1 จะเห็นได้ว่าถ้าพิจารณาผลตอบแทนจากรายได้ของบริษัทไฮโลโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนคงที่แล้ว บริษัทฯมีอัตรากำไรผันแปรต่อรายได้ ในช่วงปี 2522/23-2524/25 เท่ากับ 64.08% 58.40%, 65.19% นั่นคือ การขายบริการ ที่เพิ่มขึ้นทุก ๆ 100 บาท จะทำให้มีกำไรผันแปรที่ไปชดเชยต้นทุนคงที่ 64.08 บาท 58.40 บาท และ 65.19 บาท ของแต่ละปีตามลำดับ ในปี 2523/24 อัตรากำไรผันแปรมีแนวโน้มต่ำลงเนื่องจากการปรับปรุงอัตราค่าบริการไม่สูงเพียงพอกับต้นทุนผันแปรต่อหน่วยที่เพิ่มขึ้น คืออัตราค่าบริการเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในขณะที่ต้นทุนผันแปรต่อหน่วยเพิ่มขึ้นร้อยละ 46.92 ในปี 2524/25 อัตรากำไรผันแปรมีแนวโน้มสูงขึ้นและสูงขึ้นกว่าปี 2522/23 เนื่องจากการตัดสินใจในนโยบายการกำหนดค่าบริการถูกต้อง และสามารถประหยัดต้นทุนผันแปรต่อหน่วยได้

กรณีที่ 2 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนจากรายได้ของบริษัทไฮโล โดยคำนึงถึงต้นทุนในการดำเนินงานให้บริการไฮโลข้าวโพดแล้ว บริษัทฯมีอัตรากำไรจากการดำเนินงานต่อรายได้ในช่วงปี 2522/23-2524/25 เท่ากับ 29.02%, 13.63% และ 24.12% ตามลำดับ ในปี 2523/24 อัตรากำไรมีแนวโน้มต่ำลง เป็นเพราะว่าในปี 2523/24 รายได้ค่าบริการลดลง เนื่องจากปริมาณข้าวโพดที่รับบริการน้อยลงอย่างมาก และไม่สามารถลดต้นทุนคงที่ลงได้มากนัก ในปี 2524/25 อัตรากำไรมีแนวโน้มสูงขึ้น ถึงแม้ว่าปริมาณข้าวโพดที่รับบริการจะต่ำลง แต่บริษัทฯมีอัตรากำไรผันแปรที่สูงขึ้น ประกอบกับสามารถลดค่าใช้จ่ายในการบริหารลงจึงทำให้บริษัทฯมีอัตราผลตอบแทนจากการดำเนินงานดีขึ้น

กรณีที่ 3 อัตราผลตอบแทนจากรายได้โดยรวมรายได้ และค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของธุรกิจ ไซโล ในช่วงปี 2522/23-2524/25 เท่ากับ 24.95%, 0.51%, 12.64% ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าในปี 2522/23 มีอัตราผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากบริษัทประสบผลสำเร็จทางด้านการตลาดอย่างแท้จริง โดยดูจากปริมาณข้าวโพดที่รับบริการในปี 2522/23 เป็นจำนวนถึง 613,289 ตัน ซึ่งใกล้เคียงกับกำลังผลิตเต็มที่สุด สำหรับปี 2523/24 อัตรากำไรมีแนวโน้มต่ำลง อย่างมากเกิดจากสาเหตุที่กล่าวไว้แล้วใน 2 กรณีแรก ทำให้มีกำไรจากการดำเนินงานที่ประกอบด้วยในปีนี้บริษัทประสบปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของข้าวโพดที่มีเมล็ดเสียมาก และปริมาณข้าวโพดขาดน้ำหนักมากกว่าทุกปี สำหรับปี 2524/25 ถึงแม้ว่าอัตรากำไรจะมีแนวโน้มดีขึ้นก็ตาม แต่ยังคงต่ำกว่าอัตรากำไรในกรณีที่ 2 เนื่องจากในปี 2524/25 บริษัทต้องรับภาระดอกเบี้ยจ่ายสำหรับเงินทุนที่นำไปซื้อข้าวโพดเพื่อมาผสมกับข้าวโพดที่มีคุณภาพไม่ดีให้ได้มาตรฐาน

อัตราผลตอบแทนจากรายได้ของบริษัทไซโลข้าวโพดขนาดความจุ 30,000 ตัน

กรณีที่ 1 ถ้าพิจารณาผลตอบแทนจากรายได้โดยไม่คำนึงถึงต้นทุนคงที่แล้ว บริษัทามีอัตรากำไรผันแปรต่อรายได้ ในช่วงปี 2522/23-2524/25 เท่ากับ 57.96%, 24.05%, 50.02% ตามลำดับ ในปี 2523/24 อัตรากำไรผันแปรมีแนวโน้มต่ำลง เนื่องจากต้นทุนผันแปรต่อหน่วยเพิ่มขึ้นมาก ในปี 2524/25 อัตรากำไรผันแปรมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากมีการปรับอัตราค่าบริการให้สูงขึ้น ประกอบกับลดต้นทุนผันแปรบางประเภทลงได้ จะเห็นได้ว่าการให้บริการไซโลก็ยังมีผลตอบแทนพอที่จะดำเนินงานต่อไปได้

กรณีที่ 2 เมื่อพิจารณาผลตอบแทนจากรายได้ โดยคำนึงถึงต้นทุนในการดำเนินงานให้บริการไซโลแล้ว ปรากฏว่าในช่วงปี 2522/23-2524/25 เท่ากับ (26.28%), (86.30%) และ (60.90%) ตามลำดับ เนื่องจากตลอดระยะเวลาดังกล่าวบริษัทฯไม่สามารถขยายบริการให้ถึงจุดเต็มอัตรได้ เป็นผลทำให้กำไรผันแปรไม่พอชดเชยต้นทุนคงที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปี 2523/24 ซึ่งมีกำไรผันแปรต่ำอยู่แล้วจึงทำให้มีผลขาดทุนสูงขึ้น สำหรับปี 2524/25 ถึงแม้ว่าจะสามารถแก้ไขอัตรากำไรผันแปรให้สูงขึ้นแล้วก็ตาม แต่บริษัทฯ ก็ต้องรับภาระต้นทุนคงที่ที่สูงขึ้นได้แก่ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน และค่าซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์ซึ่งใช้งานมานานแล้วถึงวาระที่จะต้องปรับปรุงครั้งใหญ่ จึงทำให้มีผลขาดทุนที่ค่อนข้างสูงอยู่

กรณีที่ 3 อัตราผลตอบแทนจากรายได้ เมื่อคำนึงถึงรายได้และรายจ่ายทุกประเภท ของธุรกิจไฮโลแล้ว ในช่วงปี 2522/23-2524/25 เท่ากับ (28.71%), (86.26%), (130.38%) จะเห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกับกรณี 2 แล้ว ผลขาดทุนจะใกล้เคียงกัน ยกเว้นในปี 2524/25 การที่ผลขาดทุนใกล้เคียงกัน เนื่องจากบริษัทฯ ได้ใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่ในขณะที่ไม่ได้ดำเนินงานไปหาผลประโยชน์ทางด้านอื่นเช่นให้เช่าทำเคียบเรือ ให้เช่าที่วางสินค้า เป็นต้น จึงมีรายได้เข้ามาชดเชยค่าใช้จ่ายอื่นที่เกิดขึ้น สำหรับปี 2524/25 บริษัทฯ ประสบปัญหาเกี่ยวกับการที่ข่าวโศกข่าวด้านนัก เป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงว่าบริษัทฯ มีปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพข่าวโศกและขาดการควบคุม ภายในที่ดี จึงทำให้มีผลขาดทุนสูงผิดปกติ ถ้าแยกผลขาดทุนจากการข่าวด้านนักของข่าวโศกออกแล้ว ปรากฏว่าผลขาดทุนในปี 2524/25 มีแนวโน้มดีขึ้น คือเท่ากับร้อยละ 49.25 ของรายได้

สรุป ในปี 2522/23 อัตรากำไรผันแปรต่อรายได้ของบริษัทไฮโลข่าวโศกสูงพอสมควร แต่กลับมีแนวโน้มต่ำลง เนื่องจากเกิดการเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันเป็นผลทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปสูงขึ้น ค่าแรง ค่าไฟฟ้า และค่าน้ำมัน ซึ่งเป็นต้นทุนผันแปรที่สำคัญ มีราคาสูงขึ้นมาก บริษัทไฮโลปรับอัตราค่าบริการไม่ทันต่อการเพิ่มขึ้นของต้นทุนผันแปร จึงทำให้ อัตราผลตอบแทนจากรายได้ลดลงในปี 2523/24 แต่อย่างไรก็ตาม บริษัทไฮโลต่าง ๆ ก็ร่วมกัน แก้ไขปัญหาหนี้โดยเพิ่มอัตราค่าบริการขึ้นในปี 2524/25 ทำให้อัตรากำไรผันแปรต่อรายได้สูงขึ้นใน อัตราใกล้เคียงกับปี 2522/23

สำหรับอัตราผลตอบแทนจากรายได้ โดยพิจารณากำไรจากการดำเนินงานมีแนวโน้ม ลดลงในปี 2523/24 และสูงขึ้นในปี 2524/25 เป็นเพราะอัตรากำไรผันแปรต่ำลงในปี 2523/24 และในปี 2524/25 บริษัทไฮโลสามารถทำให้อัตรากำไรผันแปรสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม อัตราผลตอบแทนจากรายได้ก็ยังต่ำกว่าปี 2522/23 เนื่องจากมาจากการแข่งขันกันมาก ทำให้ปริมาณข่าวโศก ที่รับบริการมีแนวโน้มต่ำลง จึงมีกำไรผันแปรไปชดเชยต้นทุนคงที่ลดลง

สำหรับอัตราผลตอบแทนจากรายได้โดยพิจารณาจากกำไรสุทธิก่อนภาษีนั้น ขึ้นอยู่กับรายได้ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ของแต่ละบริษัทที่จะมีผลทำให้อัตราผลตอบแทนจากรายได้สูงหรือต่ำ

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน

เป็นการวิเคราะห์สัมรรถภาพในการหากำไรโดยใช้ระบบดูปอง (Du Pont System) วิธีนี้หาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนในการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน คือ อัตราการหมุนเวียนของเงินลงทุนกับอัตราผลตอบแทนจากรายได้ ซึ่งเป็นอัตราส่วนแสดงสัมรรถภาพในการ

หากำไรมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อพิจารณาอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน¹ คือ

$$\text{อัตราค่าธรรมเนียมเวียนของเงินลงทุน} = \frac{\text{รายได้}}{\text{เงินลงทุน}}$$

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากรายได้} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{รายได้}}$$

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน} = \frac{\text{รายได้}}{\text{เงินลงทุน}} \times \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{รายได้}}$$

กำไรสุทธิ หมายถึง กำไรสุทธีก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี เพื่อเป็นการวัดผลตอบแทนจากเงินลงทุนอย่างแท้จริงโดยไม่คำนึงถึงแหล่งที่มาของเงินทุน

รายได้ หมายถึง รายได้ค่าบริการปรับปรุงคุณภาพและเก็บรักษาข้าวโพด

เงินลงทุน ในที่นี้ หมายถึง สินทรัพย์รวม ได้แก่ สินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ถาวร สำหรับบริษัทไซโลขนาด 50,000 ตันที่เลือกเป็นกรณีศึกษาไม่มีปัญหาในการแบ่งแยกสินทรัพย์ เนื่องจากประกอบธุรกิจประเภทเดียว แต่บริษัทไซโลขนาด 30,000 ตัน ที่เลือกเป็นกรณีศึกษาด้วยนั้น มีธุรกิจหลายประเภทและมีระบบบัญชีที่สามารถแยกสินทรัพย์ของแต่ละแผนกออกจากกัน ยกเว้นสินทรัพย์บางประเภทที่ไม่สามารถแบ่งแยกได้ เช่น เงินฝากธนาคาร เงินลงทุนในบริษัทอื่น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามสินทรัพย์ที่แยกไม่ได้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนกไซโลน้อยมากจึงไม่ทำให้การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนผิดไป (ดูรายละเอียดสินทรัพย์รวมได้ในภาคผนวก)

การคำนวณผลตอบแทนจากเงินลงทุนแสดงไว้ในตารางที่ 23

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุนของบริษัทไซโลขนาดความจุ 50,000 ตัน

ในช่วงปี 2522/23-2524/25 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน เท่ากับ 23.58% 0.96% 13.67% ตามลำดับ ซึ่งได้จากการคำนวณดังนี้

¹สังวร บัญชาติลก, การเงินธุรกิจ (โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524),

ตารางที่ 23

การคำนวณอัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน

อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน	บริษัทไฮโลขนาดความจุ 50,000 คัน			บริษัทไฮโลขนาดความจุ 30,000 คัน		
	2522/23	2523/24	2524/25	2522/23	2523/24	2524/25
1. อัตราผลตอบแทนจากรายได้ (%)						
<u>กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี</u>	<u>16,372,049.56</u>	<u>834,052.81</u>	<u>10,285,318.15</u>	<u>(1,269,267.30)</u>	<u>(8,272,900.27)</u>	<u>(16,549,179.51)</u>
รายได้ค่าบริการ	65,597,562.06	50,547,369.	53,085,669.62	14,396,212	12,679,495.31	14,563,109.15
	24.96	1.65	19.37	(8.82)	(65.25)	(113.64)
2. อัตราการหมุนเวียนของเงินลงทุน (เท่า)						
<u>รายได้ค่าบริการ</u>	<u>65,597,562.06</u>	<u>50,547,369</u>	<u>53,085,669.62</u>	<u>14,396,212</u>	<u>12,679,495.31</u>	<u>14,563,109.15</u>
สินทรัพย์รวม	69,442,934.12	86,959,666.51	75,245,665.07	60,303,552.60	52,194,914.72	48,864,368.95
	.9446	.5813	.7055	0.2387	0.2429	0.2980
3. อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (%)						
<u>กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษี</u>	<u>16,372,049.56</u>	<u>834,052.81</u>	<u>10,285,318.15</u>	<u>(1,269,267.30)</u>	<u>(8,272,900.27)</u>	<u>(16,549,179.51)</u>
สินทรัพย์รวม	69,442,934.12	86,959,666.51	75,245,665.07	60,303,552.60	52,194,914.72	48,864,368.95
	23.58	0.96	13.67	(2.11)	(15.85)	(33.86)

ที่มา: ข้อมูลกำไรและรายได้ค่าบริการ จากตารางที่ 16 และ 17

ข้อมูลสินทรัพย์รวม จากตารางที่ 36 ในภาคผนวก ข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	<u>% อัตราผลตอบแทน</u>		<u>กำไรคิดเป็น</u>	<u>x</u>	<u>อัตราหมุนเวียนของ</u>
	<u>จากเงินลงทุน</u>		<u>เปอร์เซ็นต์ของรายได้</u>		<u>เงินลงทุน</u>
2522/23	23.58	=	24.96	x	0.9446
2523/24	0.96	=	1.65	x	0.5813
2524/25	13.67	=	19.37	x	0.7055

อัตราผลตอบแทนในปี 2523/24 ลดลงเนื่องจากการลดลงของอัตราผลตอบแทนจากรายได้ และอัตราหมุนเวียนของเงินลงทุนและมีแนวโน้มสูงขึ้นในปี 2524/25 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของอัตราผลตอบแทนจากรายได้ และอัตราหมุนเวียนของเงินลงทุน

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในอัตราผลตอบแทนจากรายได้เกิดจากรายได้ลดลงในขณะที่ต้นทุนเพิ่มขึ้นดังนี้

1. รายได้ เป็นผลมาจากปริมาณการขายบริการลดลงอย่างมาก

	<u>รายได้</u>		<u>ปริมาณข่าวโศกที่รับบริการ</u>	<u>x</u>	<u>อัตราค่าบริการเฉลี่ย</u>
	<u>(ล้านบาท)</u>		<u>(แสนต้น)</u>		<u>(บาท)</u>
2522/23	65	=	6	x	106.96
2523/24	50	=	3.7	x	135.72
2524/25	53	=	3.6	x	148.-

2. ต้นทุน ปรากฏว่าต้นทุนในการให้บริการเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก สำหรับปี 2523/24 ค่าใช้จ่ายอื่นคือผลขาดทุนจากข่าวโศกขาดน้ำหนักเพิ่มขึ้นมากด้วย จึงทำให้อัตราผลตอบแทนจากรายได้ในปีนี้ต่ำมากตามไปด้วย

	<u>ต้นทุนรวม</u>	=	<u>ต้นทุนในการให้บริการ</u>	+	<u>ค่าใช้จ่ายในการบริหาร</u>	+	<u>ค่าใช้จ่ายอื่น</u>
	<u>% ของรายได้</u>		<u>% ของรายได้</u>		<u>% ของรายได้</u>		<u>% ของรายได้</u>
2522/23	75.05	=	59.55	+	11.44	+	4.06
2523/24	98.35	=	71.41	+	14.96	+	11.98
2524/25	80.63	=	64.39	+	11.49	+	4.75

นอกจากนี้ การที่ต้นทุนในการให้บริการในปี 2523/24 สูงขึ้นมาก เนื่องจากต้นทุนผันแปรต่อต้นทุนสูง และปริมาณข้าวโพดที่รับบริการลดลง เป็นผลทำให้ต้นทุนคงที่ถูกลดเสียให้แก่หน่วยรับบริการที่น้อยลง

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในอัตราหมุนเวียนของเงินลงทุน เกิดจากเงินลงทุนสูงขึ้นมากขณะที่รายได้ก็ลดลงมากในปี 2523/24 ทำให้อัตราหมุนเวียนของเงินลงทุนต่ำลงอย่างมากตามไปด้วย

	<u>อัตราหมุนเวียนของเงินลงทุน</u>	=	<u>รายได้</u>	÷	<u>เงินลงทุน</u>
	<u>(เท่า)</u>		<u>(ล้านบาท)</u>		<u>(ล้านบาท)</u>
2522/23	0.9	=	65	÷	69
2523/24	0.6	=	50	÷	87
2524/25	0.7	=	53	÷	75

แต่ในปี 2524/25 เงินลงทุนเริ่มลดลงขณะที่รายได้กลับสูงขึ้นจากปี 2523/24 จึงทำให้อัตราหมุนเวียนของเงินลงทุนสูงขึ้น

<u>เงินลงทุน</u>		<u>สินทรัพย์</u>		<u>สินทรัพย์หมุนเวียน</u>		
		<u>ถาวรสุทธิ</u>	<u>สินค้า</u>	<u>เงินรองจ่าย</u>	<u>อื่น ๆ</u>	
<u>รวม</u>						
<u>(ล้านบาท)</u>		<u>(ล้านบาท)</u>	<u>(ล้านบาท)</u>	<u>(ล้านบาท)</u>	<u>(ล้านบาท)</u>	
69	=	52	+	1.5	-	15.5
87	=	48	+	24	4.8	10.2
75	=	43	+	24.7	0.4	6.9

เงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการเก็บรักษาสินค้าคงคลังไว้สูง สินค้าที่เก็บรักษาไว้คือ ข้าวโพดที่บริษัทซื้อมาเพื่อผสมข้าวโพดที่ไม่เมล็ดเสียมากในปี 2523/24 ให้เป็นข้าวโพดที่ได้มาตรฐาน

สำหรับปี 2524/25 ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ลดสินค้าคงคลังลง แต่บริษัทฯ ได้ลดการลงทุนในสินทรัพย์อื่น จึงทำให้อัตราหมุนเวียนของเงินลงทุนดีขึ้น

จากสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าในปี 2522/23 บริษัทฯ มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานก่อให้เกิดผลตอบแทนจากเงินลงทุนเป็นที่น่าพอใจ แต่ในปี 2523/24 บริษัทฯ

ไม่สามารถดำเนินงานให้สินทรัพย์ที่มีอยู่ใช้งานได้อย่างเต็มที่ประกอบกับต้นทุนในการให้บริการสูงขึ้นอย่างมาก จึงทำให้อัตรากำไรสุทธิในปีที่ผ่านมา และในปี 2524/25 บริษัทได้พยายามแก้ไขโดยเพิ่มอัตราค่าบริการและควบคุมต้นทุนมีผลทำให้อัตรากำไรสุทธิดีขึ้น แต่บริษัทฯ ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ

อัตรากำไรสุทธิจากเงินลงทุนของบริษัทฯ โดยเฉลี่ยปีละ 30,000 ล้านบาท

ในช่วงปี 2522/23-2524/25 อัตรากำไรสุทธิจากเงินลงทุนเท่ากับ (2.11)% (15.85)% (33.86)% ตามลำดับ ซึ่งได้จากการคำนวณดังนี้

	<u>% อัตรากำไรสุทธิ</u>		<u>กำไรคิดเป็น</u>	<u>x</u>	<u>อัตรากำไรสุทธิของ</u>
	<u>จากเงินลงทุน</u>		<u>เปอร์เซ็นต์ของรายได้</u>		<u>เงินลงทุน</u>
2522/23	(2.11)	=	(8.82)	x	0.2387
2523/24	(15.85)	=	(65.25)	x	0.2429
2524/25	(33.86)	=	(113.64)	x	0.2980

ในช่วงปี 2522/23-2524/25 บริษัทฯ ประสบแต่ผลขาดทุนจากการลงทุน และผลขาดทุนนี้ยิ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ สาเหตุเกิดจากอัตรากำไรสุทธิจากรายได้ลดลงอย่างมากในขณะที่การหมุนเวียนของเงินลงทุนสูงขึ้นเพียงเล็กน้อย

สาเหตุของการลดลงในอัตรากำไรสุทธิจากรายได้

1. รายได้ เป็นผลมาจากอัตราค่าบริการเฉลี่ยลดลงในปี 2523/24 และเพิ่มขึ้นในปี 2524/25 ในขณะที่ปริมาณข่าวโศกที่รับบริการใกล้เคียงกัน

	<u>รายได้</u>		<u>ปริมาณข่าวโศกที่รับบริการ</u>		<u>อัตราค่าบริการเฉลี่ย</u>
	<u>(ล้านบาท)</u>		<u>(แสนต้น)</u>		<u>(บาท)</u>
2522/23	14.4	=	1.16	x	124.11
2523/24	12.7	=	1.15	x	110.09
2524/25	14.6	=	1.16	x	126.03

อัตราค่าบริการเฉลี่ยในปี 2522/23 สูงกว่าปี 2523/24 ทั้ง ๆ ที่อัตราค่าบริการได้ปรับให้สูงขึ้นทุกปีเป็นเพราะในปี 2522/23 มีค่าเก็บรักษาสูงเนื่องจากรับฝากข่าวโศกไว้เป็นเวลานาน

2. ต้นทุน : ปรากฏว่าต้นทุนในการให้บริการ เป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในปี

2523/24 และมีแนวโน้มลดลงในปี 2524/25

	<u>ต้นทุนรวม</u> % ของรายได้		<u>ต้นทุนในการให้บริการ</u> % ของรายได้		<u>ค่าใช้จ่ายในการบริหาร</u> % ของรายได้		<u>ค่าใช้จ่ายอื่น</u> % ของรายได้
2522/23	131.43	=	113.36	+	12.92	+	5.15
2523/24	191.09	=	166.03	+	20.27	+	4.79
2524/25	242.11	=	140.72	+	20.18	+	81.21

การที่ต้นทุนในการให้บริการสูงขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของต้นทุนผันแปรเกือบทุกประเภท แต่ในปี 2524/25 สามารถลดต้นทุนผันแปรเกี่ยวกับค่าแรงกรรมกรลงทั้งนี้เพราะข้าวโพดที่ส่งออกเป็นลักษณะ เทกองเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่แทนที่อัตราผลตอบแทนจะดีขึ้นในปี 2524/25 กลับต่ำลงเนื่องจากมีผลขาดทุนจากข้าวโพดขาดน้ำหนักเป็นจำนวนมาก

สาเหตุของการเพิ่มขึ้นในอัตราหมุนเวียนของเงินลงทุน

เนื่องมาจากการลดลงของเงินลงทุนเป็นสำคัญ

	<u>อัตราหมุนเวียนของเงินลงทุน</u> (เท่า)	=	<u>รายได้</u> (ล้านบาท)	÷	<u>เงินลงทุน</u> (ล้านบาท)
2522/23	0.2	=	14.4	÷	60.3
2523/24	0.2	=	12.7	÷	52.2
2524/25	0.3	=	14.6	÷	48.9

เงินลงทุนที่ลดลงนี้คือเงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวร

	<u>เงินลงทุน</u> <u>รวม</u> (ล้านบาท)	=	<u>สินทรัพย์</u> <u>ถาวรสุทธิ</u> (ล้านบาท)		<u>สินทรัพย์หมุนเวียน</u> (ล้านบาท)
2522/23	60.3	=	55.7	+	4.6
2523/24	52.2	=	48.9	+	3.3
2524/25	48.9	=	44.9	+	4.0

การเพิ่มขึ้นของอัตราหมุนเวียนของเงินลงทุน เกิดจากการลดลงของสินทรัพย์ถาวร เนื่องจากการใช้สินทรัพย์เป็นเวลานานขึ้น

จากสาเหตุต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในช่วงปี 2522/23-2524/25 บริษัทฯ ประสบปัญหาทางด้านการตลาดโดยปริมาณข้าวโพดที่รับบริการต่ำกว่าจุดเสมอตัวมาก (ดูตารางที่ 20) ทำให้มีกำไรผันแปรไม่พอที่จะไปชดเชยต้นทุนคงที่ ทำให้บริษัทประสบผลขาดทุนตลอดมาและผลขาดทุนยิ่งเพิ่มขึ้นเมื่อต้นทุนเพิ่มขึ้น ในปี 2524/25 เมื่อบริษัทใช้โลปรับอัตราค่าบริการให้สูงขึ้นก็เป็นการช่วยลดผลขาดทุนลง แต่ในปีนี้บริษัทฯ กลับมีผลขาดทุนสูงขึ้นจากการที่ข้าวโพดขาดน้ำหนัก ถ้าไม่พิจารณาสาเหตุนี้แล้วบริษัทฯ จะมีอัตราส่วนผลขาดทุนต่อเงินลงทุนลดลงจาก 33.86% เป็น 9.69%

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลตอบแทนของบริษัทใช้โลข้าวโพด

จากการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าธุรกิจให้บริการใช้โลข้าวโพดเพื่อการส่งออกมีแนวโน้มของอัตราผลตอบแทนคล้าย ๆ กัน กล่าวคือในปี 2523/24 มีแนวโน้มต่ำลงและกลับสูงขึ้นในปี 2524/25 (โดยไม่พิจารณารายการจ่ายอื่นของแต่ละกิจการ) จากผลของการวิเคราะห์และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมใช้โลข้าวโพด พอที่จะสรุปปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลตอบแทนของบริษัทใช้โลข้าวโพดได้ดังนี้

1. ผลผลิตของข้าวโพด

ผลผลิตของข้าวโพด ในแต่ละฤดูมีบทบาทต่ออุตสาหกรรมใช้โลข้าวโพดมาก ถ้าปีใดผลผลิตภายในประเทศมีปริมาณมาก ก็จะมีข้าวโพดส่งออกเป็นจำนวนมาก ทำให้ปริมาณข้าวโพดที่เข้าใช้โลมากขึ้น อัตราผลตอบแทนจะสูงขึ้นตามไปด้วย แต่ถ้าปีใดผลผลิตได้น้อยข้าวโพดที่เข้าสู่ใช้โลมีน้อยทำให้อัตราผลตอบแทนต่ำลง ดังนั้นถ้าประเทศไทยสามารถเพิ่มผลผลิตขึ้นได้มากเท่าไร ก็จะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมใช้โลมากขึ้นเท่านั้น และผลผลิตข้าวโพดของไทยยังมีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการข้าวโพดของประเทศในแถบเอเชียซึ่งเป็นผู้นำเข้าข้าวโพดไทยที่สำคัญ เนื่องจากประเทศไทยได้เปรียบประเทศผู้ส่งออกรายอื่นในเรื่องค่าขนส่ง และข้าวโพดที่ซื้อจากไทยจะส่งออกในลักษณะกระสอบได้ ทำให้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นไม่เป็นการยากที่จะหาตลาดผู้ซื้อดังจะเห็นได้จากอัตราส่วนผลผลิตข้าวโพดของไทยต่อความต้องการข้าวโพดของประเทศในแถบเอเชีย (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24

อัตราส่วนผลผลิตข้าวโพดของไทยต่อความต้องการข้าวโพดของประเทศในแถบเอเชียที่สำคัญ

หน่วย: 1000 เมตริกตัน

ประเทศ	2521/22	2522/23	2523/24	2524/25
ญี่ปุ่น	10,936	11,876	13,989	13,000
ไต้หวัน	2,617	2,427	2,650	2,750
สาธารณรัฐประชาชนจีน	3,032	1,966	772	1,100
มาเลเซีย	562	545	631	662
อิหร่าน	450	300	700	650
สิงคโปร์	519	543	540	540
ฟิลิปปินส์	56	94	359	350
ฮ่องกง	304	315	325	325
ซาอุดีอาระเบีย	175	150	280	300
รวมความต้องการข้าวโพด	18,651	18,216	20,246	19,677
ผลผลิตข้าวโพดของไทย	3,030	3,300	3,150	3,700
อัตราร้อยละ	16.25	18.12	15.56	18.80

จัดประมวลโดย: กองวิจัยสินค้าและการตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

ที่มาของข้อมูล Foreign Agriculture Circular April 26, 1982.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

2 ภาวะการแข่งขัน

ในปี 2525 บริษัทไซโลข้าวโพดที่รับบริการสาธารณะมีกำลังการผลิตเกินกว่าปริมาณของข้าวโพดที่ส่งออกทั้งประเทศ จึงทำให้มีการแข่งขันกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังต้องสูญเสียส่วนแบ่งของตลาดให้แก่ผู้ส่งออกที่มีไซโลเป็นคลังสินค้าของตนเองอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากกำลังการผลิตของบริษัทไซโลข้าวโพดต่าง ๆ (ตารางที่ 25)

ตารางที่ 25

แสดงกำลังการผลิตของบริษัทไซโล

	<u>กำลังการผลิต</u> <u>(ตันต่อปี)</u>	<u>ขนาดความจุของถังไซโล</u> <u>(ตัน)</u>
<u>บริษัทไซโล (คลังสินค้าสาธารณะ)</u>		
1. บริษัทกรุงเทพอภีและไซโล จำกัด	600, 000	50, 000
2. ไซโลชุมชนสมุทรปราการ เกษตรฯ	360, 000	30, 000
3. บริษัทแหลมทองเกษตรสหการ จำกัด	546, 000	45, 500
4. บริษัทไทยไซโลอุตสาหกรรม จำกัด	511, 200	42, 600
5. บริษัทยูไนเต็คเกรน จำกัด*	900, 000	75, 000
	<u>2, 917, 200</u>	<u>243, 100</u>
<u>บริษัทไซโล (คลังสินค้าของตนเอง)</u>		
1. บริษัทไทยไซโล จำกัด	120, 000	10, 000
2. บริษัทคอนติเนนตัลโอเวอร์ซี จำกัด	744, 000	62, 000**
3. บริษัทบงชย์อภีและไซโล จำกัด	48, 000	4, 000
4. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส. ส่งเสริมพืชไร่	28, 800	2, 400
5. ห้างหุ้นส่วนจำกัด อะหลิพพืชผล	75, 600	6, 300
6. บริษัทแหลมทองเกษตรภัณฑ์ จำกัด	324, 000	27, 000
7. บริษัทนานาพรธเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด	144, 000	12, 000**
	<u>1, 484, 400</u>	<u>123, 700</u>
รวม	<u>4, 401, 600</u>	<u>366, 800</u>

ที่มา: จากการคำนวณความจุของถังไซโลในอัตราการผลิตที่ 12 รอบ

*ในฤดูกาลค้าข้าวโพดปี 2525/26 บริษัทยูไนเต็คเกรน จำกัด ได้เข้ามาดำเนินการให้บริการไซโลข้าวโพดแทนบริษัทยูไนเต็คไซโลแอนด์เชอร์วู้ด

**เป็นถังไซโลและไซโลแบบราบ (Flat Silo)

จะเห็นได้ว่ากำลังการผลิตของแต่ละบริษัทโดยคำนวณแต่เฉพาะถังไซโลเท่านั้น ก็มีกำลังการผลิตเกินกว่าผลผลิตข้าวโพดของประเทศแล้ว ซึ่งในทางปฏิบัติบริษัทไซโลจะมีโกดัง สำหรับเก็บรักษาข้าวโพดที่ผ่านการอบแล้วอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะไซโลของผู้ส่งออกแถบจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนใหญ่จะมีโกดังที่มีขนาดความจุมากกว่าถังไซโล

นอกจากนั้นข้าวโพดยังเป็นสินค้าเกษตรกรรมซึ่งการผลิตต้องกระทำตามฤดูกาล ทำให้บริษัทไซโลข้าวโพดไม่สามารถดำเนินงานได้เต็มกำลังการผลิต เป็นผลทำให้เกิดการแย่งชิงกันมากเพื่อให้บริษัทฯ สามารถรับบริการข้าวโพดได้เกินจุดเส่มอตัว จะเห็นได้จากปริมาณการส่งออกของข้าวโพดผ่านบริษัทไซโลให้บริการต่าง ๆ (ตารางที่ 26)

ตารางที่ 26

อัตราส่วนของข้าวโพดที่ส่งออกผ่านไซโลให้บริการต่อการส่งออกข้าวโพดทั้งประเทศ

ปี 2522/23 - 2525/26

บริษัท ไซโล (คลังสินค้าสาธารณะ)	ปี 2522/23	ปี 2523/24	ปี 2524/25	ปี 2525/26*
บริษัทกรุงเทพอภีและไซโล จำกัด	613,289	372,435	358,664	134,204
ไซโลชุมชนสมุทรปราการเกษตรฯ	116,000	115,176	115,553	30,675
บริษัทแหลมทองสหการ จำกัด	367,716	337,138	365,401	86,225
บริษัทไทยไซโลอุตสาหกรรม จำกัด	231,393	154,408	184,873	16,940
บริษัทยูไนเต็ดไซโลแอนด์เซอร์วิส จำกัด	120,000	127,358	341,975	273,897
รวม	1,448,398	1,106,515	1,366,466	541,941
การส่งออกข้าวโพดทั้งประเทศ	1,988,150	2,175,331	2,560,594	1,412,631
อัตราร้อยละของข้าวโพดที่ส่งออกทั้งประเทศ	72.85	50.87	53.37	38.36

หมายเหตุ *ตั้งแต่กรกฎาคม 2525- 31 มกราคม 2526 เท่านั้น

ที่มา: จากการขอข้อมูลของบริษัทไซโลต่าง ๆ สำหรับระยะเวลาที่เริ่มตั้งแต่กรกฎาคมถึงมิถุนายนของปีถัดไป

: กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

จะเห็นได้ว่าปริมาณข้าวโพดที่ส่งออกผ่านไซโลแต่ละแห่งต่ำกว่ากำลังการผลิตเต็มที่อยู่ มาก และส่วนแบ่งการตลาด (Market share) ของบริษัทไซโลให้บริการสำราญมีแนวโน้ม ต่ำลง เนื่องจากการเพิ่มจำนวนของบริษัทไซโลที่ดำเนินงานค้ำสินค้าของตนเอง ดังนั้นอัตราผล ตอแทนของบริษัทไซโลให้บริการจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการจูงใจผู้ส่งออกให้มาใช้บริการ ของตน

3. อัตราค่าบริการ

บริษัทไซโลที่ให้บริการทั้ง 5 แห่ง ทำข้อตกลงที่จะร่วมกันกำหนดอัตราค่าบริการ ปรับปรุงคุณภาพและเก็บรักษาข้าวโพด ให้เป็นอัตราที่เท่ากันทุกไซโลโดยจะพิจารณาอัตราค่าบริการ ใหม่ทุกปี

นโยบายการกำหนดอัตราค่าบริการมีผลต่อกำไรผันแปรและผลตอแทนของธุรกิจ โดยตรง ในที่นี้จะใช้การวิเคราะห์ต้นทุน-จำนวน-กำไร มาใช้ในการอธิบาย ผลกระทบของ นโยบายการกำหนดอัตราค่าบริการ

ก. การเปลี่ยนแปลงของกำไรต่อการเปลี่ยนแปลงในจำนวน

ถึงแม้ว่าการเพิ่มในปริมาณการขายจะทำให้กำไรดีขึ้น แต่อาจจะน้อยกว่าจำนวน ที่คาดไว้ ทั้งนี้เพราะว่าปริมาณขายไม่เป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปสู่กำไรที่สูง กำไรจะสูงขึ้นหรือลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยยอมขึ้นอยู่กับจำนวนเงินที่ขายได้ที่ เหลืออยู่หลังจากที่ได้หักต้นทุนผันแปรแล้ว การเปลี่ยนแปลงของกำไรต่อการเปลี่ยนแปลงในปริมาณ ขายอาจวัดได้โดยใช้อัตรากำไรผันแปรต่อรายได้เป็นเครื่องช่วย เฉพาะในกรณีที่มีอัตรากำไรผันแปรต่อ รายได้สูงเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงในปริมาณขายจึงจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในกำไร ลูทริ¹ ดังจะอธิบายได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างเช่น สัมมุติให้อัตรากำไรผันแปรต่อรายได้ของบริษัทไซโลข้าวโพด ใน ปี 2523/24 และปี 2524/25 เท่ากับ 40% และ 60% ตามลำดับ สัมมุติให้รายได้ที่ได้รับเท่ากับ 60 ล้านบาท ต้นทุนคงที่ของปี 2523/24 เท่ากับ 20 ล้านบาท ต้นทุนคงที่ของปี 2524/25 เท่ากับ 30 ล้านบาท รายได้ ณ จุดเสมอตัวเท่ากับ 50 ล้านบาท กำไรลูทริของแต่ละปีจะเป็นดังนี้

¹สังเวียน อินทรวิชัย, "การวิเคราะห์ต้นทุน-จำนวน-กำไร ในการวางแผนและควบคุม" บทความแปลการบัญชีต้นทุน, (กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2515), หน้า 7.

	ปี 2523/24	ปี 2524/25	
รายได้	60,000,000	60,000,000	บาท
รายได้ ณ สิ้นเล่มมอตัว	50,000,000	50,000,000	บาท
รายได้หลังจากสุดเล่มมอตัว	10,000,000	10,000,000	บาท
อัตรากำไรแปรได้ต่อรายได้	40%	60%	
กำไรสุทธิ	4,000,000	6,000,000	
กำไรสุทธิคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของรายได้	6.67%	10%	

ข. การเพิ่มขึ้นในจำนวนขายเพื่อหักล้างกับการลดลงในราคาขาย

การลดราคาขายลง เพื่อหวังว่าปริมาณการขายจะสูงขึ้นนั้น ถ้า เป็นธุรกิจที่มีอัตรากำไรผันแปรต่อรายได้ต่ำ เปอร์เซ็นต์จำนวนหน่วยที่จะต้องขายเพิ่มขึ้นจะสูงกว่าธุรกิจที่มีอัตรากำไรผันแปรต่อรายได้สูง การลดราคาขายจะทำให้อัตรากำไรผันแปรต่ำลง ในกรณีที่ไ้มีการลดต้นทุนลงมาชดเชยสุดเล่มมอตัวจะเพิ่มสูงขึ้น ฉะนั้นถ้ามีอัตรากำไรผันแปรต่อรายได้ต่ำ จะต้องขายในปริมาณมาก เพื่อจะชดเชยรายได้ที่ลดลง¹

ตัวอย่าง

	อัตรากำไรผันแปร 40%		อัตรากำไรผันแปร 60%	
	ปัจจุบัน	เสนอใหม่	ปัจจุบัน	เสนอใหม่
รายได้ลดลง 10%				
อัตราค่าบริการต่อหน่วย	100	95	100	95
ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย	60	60	40	40
กำไรผันแปรต่อหน่วย	40	35	60	55
กำไรผันแปรต่อหน่วยลดลง		5		5
% ของหน่วยขายที่ต้องเพิ่มขึ้นเพื่อหักล้างกับการที่อัตราค่าบริการลดลง				
= $\frac{\text{กำไรผันแปรต่อหน่วยที่ลดลง}}{\text{กำไรผันแปรต่อหน่วยที่เสนอใหม่}}$		14.29%		9.09%

¹ เรื่องเดียวกัน หน้า 9

ธุรกิจไฮโลเป็นธุรกิจที่มีอัตรากำไรผันแปรต่อรายได้สูง ฉะนั้นเมื่อเพิ่มปริมาณข้าวโพดที่รับบริการให้เกินจุดเสมอตัว แล้วจะมีผลทำให้กำไรเพิ่มขึ้นมาก และถึงแม้ว่าจะลดอัตราค่าบริการลงก็ไม่ต้องเพิ่มปริมาณข้าวโพดที่รับบริการมาก แต่ต้องคำนึงด้วยว่าการลดราคาเพื่อหวังให้ปริมาณขายเพิ่มขึ้นจะไม่ได้ประโยชน์อะไรเลยหากคู่แข่งชั้นลดราคาลงด้วย ผลสุดท้ายทุกบริษัทก็จะมีส่วนในตลาดเท่าเทียมเช่นเดียวกับการไม่ลดราคาผลก็คือ กำไรรวมของทุกบริษัทจะลดลง

4. ต้นทุนการดำเนินงาน

ต้นทุนผันแปรเป็นต้นทุนที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีผลต่อกำไรผันแปรของธุรกิจโดยตรง หากธุรกิจใดมีกำไรผันแปรต่ำไม่เพียงพอต่อการชดเชยต้นทุนคงที่แล้ว ก็กิจการนั้นจะไม่สามารถดำเนินงานต่อไปได้ในระยะยาว ต้นทุนผันแปรในธุรกิจไฮโลเป็นต้นทุนที่ควบคุมได้ยาก เนื่องจากมีปัจจัยหลายอย่างที่จะทำให้ต้นทุนผันแปรต่อหน่วยเปลี่ยนแปลงไปตั้งได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 และในปี 2524/25 กิจการไฮโลได้พยายามแก้ไขต้นทุนผันแปรที่สูงขึ้นโดยลดราคาค่ารถบรรทุกเช่าแมลง ก่อนการส่งออกให้แก่ผู้ส่งออกแทน สิ่งทำให้อัตรากำไรผันแปรดีขึ้น

สำหรับต้นทุนคงที่เป็นค่าใช้จ่ายที่สัมพันธ์กับยอดขายน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตามในระยะยาวแล้วค่าใช้จ่ายนี้ก็พิจารณาจากยอดขายเช่นกัน ระดับกิจกรรมที่ต่างกันไม่มากนักไม่ทำให้ต้นทุนคงที่ต่างกัน แต่ถ้าปริมาณงานลดน้อยลงเป็นเวลานาน ๆ ค่าใช้จ่ายเหล่านี้จะต้องลดน้อยลง เช่น ลดจำนวนเจ้าหน้าที่ ประหยัดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นต้น ในช่วงที่ธุรกิจมีงานมากค่าใช้จ่ายจะเพิ่มสูงแสดงให้เห็นถึงว่ามีการเปลี่ยนแปลงในปริมาณก่อนแล้วต้นทุนคงที่จึงจะเปลี่ยนแปลงตาม

นอกจากนั้นต้นทุนที่มีผลต่อผลตอบแทนสุทธิของธุรกิจไฮโลอีกอย่างหนึ่งก็คือผลขาดทุนจากการที่ข้าวโพดขาดน้ำหนัก ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่แน่นอนยากที่จะควบคุมเนื่องจากข้าวโพดเป็นพืชผลทางการเกษตร น้ำหนักของข้าวโพดคือระดับความชื้นในเมล็ดข้าวโพด การขาดน้ำหนักอาจเกิดจากการระเหยของน้ำในเมล็ดข้าวโพดหรือเกิดจากความไม่ระมัดระวังในการขนถ่ายข้าวโพดหรือเกิดจากสิ่งเจือปนที่หายไปหลังจากผ่านขั้นตอนการทำความสะดวก แต่การขาดหายของน้ำหนักในลักษณะเหล่านี้ไม่ควรจะมีจำนวนมากเนื่องจากได้ใช้มาตรการการหักน้ำหนักตามระดับความชื้นและสิ่งเจือปนของข้าวโพดไปขึ้นหนึ่งแล้ว ฉะนั้นการที่ข้าวโพดขาดน้ำหนักเป็นจำนวนมากอาจเกิดจากการควบคุมภายในที่ไม่รัดกุมพอ หรือเกิดจากการไม่รักษาไว้เป็นเวลานาน

ดังนั้นถ้ากิจการใดสามารถที่จะควบคุมและลดต้นทุนต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วลงได้ กิจการนั้นก็จะได้รับผลตอบแทนเป็นที่น่าสนใจ